

Złotów, dnia 23 maja 2023 r.

O-RM.0004.60.2023

Według rozdzielnika

Na podstawie art. 18a ust. 3 z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity tekst jednolity Dz. U. z 2023 r. poz. 40 ze zm. z 2023 r. poz. 572) w załączeniu przesyłam w celu zaopiniowania **uchwałę nr 1.2023 Komisji Rewizyjnej Rady Miejskiej w Złotowie z dnia 23 maja 2023 r. w sprawie opinii o wykonaniu budżetu Gminy Miasto Złotów za rok 2022 wraz z wnioskiem w sprawie absolutorium dla Burmistrza Miasta Złotowa za rok 2022.**

Uprzejmie informuję, że sesja Rady Miejskiej w Złotowie, na której nastąpi rozpatrzenie sprawozdania z wykonania budżetu Gminy Miasto Złotów za rok 2022 i podjęcie uchwały w sprawie udzielenia absolutorium Burmistrzowi Miasta Złotowa została **zaplanowana na dzień 28 czerwca 2023 r.**

Sprawę prowadzi:

Piotr Jeske - insp. ds. obsługi Biura Rady Miejskiej

Nr pok. 32, tel. 67 263 26 40 wew. 18, e-mail: p.jeske@zlotow.pl

Z poważaniem

**Przewodniczący
Rady Miejskiej**

Jakub Pięiążkowski

Otrzymują:

1. Regionalna Izba Obrachunkowa w Poznaniu, ul. Zielona 8, 61-851 Poznań.
2. Regionalna Izba Obrachunkowa w Poznaniu Zespół Zamiejscowy w Pile, al. Niepodległości 37, 64-920 Piła.
3. Radni Rady Miejskiej w Złotowie.
4. Burmistrz Miasta Złotowa, al. Piasta 1, 77-400 Złotów.
5. a/a.

Złotów, dnia 23 maja 2023 r.

O-RM 0012.4.14.2023

Sz.P.

Jakub Pieniążkowski
Przewodniczący Rady Miejskiej w Złotowie
al. Piasta 1
77-400 Złotów

Na podstawie art. 18a ust. 3 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz. U. z 2023 r. poz. 40 ze zm. z 2023 r. poz. 572) oraz § 49 Statutu Gminy Miasto Złotów stanowiącego załącznik do uchwały nr VI/34/03 Rady Miejskiej w Złotowie z dnia 27 lutego 2003 roku w sprawie uchwalenia Statutu Gminy Miasto Złotów (Dz. Urz. Woj. Wielkopolskiego z 2019 poz. 15 ze zm. z 2020 poz. 3628) w załączeniu przekazuję w celu wykonania uchwałę nr 1.2023 Komisji Rewizyjnej Rady Miejskiej w Złotowie z dnia 23 maja 2023 r. w sprawie opinii o wykonaniu budżetu Gminy Miasto Złotów za rok 2022 wraz z wnioskiem w sprawie absolutorium dla Burmistrza Miasta Złotowa za rok 2022.

Przewodniczący Komisji Rewizyjnej

Roman Głyżewski

Uchwała Nr 1.2023
Komisji Rewizyjnej Rady Miejskiej w Złotowie
z dnia 23 maja 2023 roku

w sprawie opinii o wykonaniu budżetu Gminy Miasto Złotów za rok 2022
wraz z wnioskiem w sprawie absolutorium dla Burmistrza Miasta Złotowa za rok 2022

Na podstawie art. 18a ust. 3 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz. U. z 2023 r. poz. 40 ze zmianą z 2023 roku poz. 572) oraz art. 270 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (tekst jednolity Dz. U. z 2022 r. poz. 1634 ze zm. z 2022 roku; poz. 2414 z 2023 roku; poz. 412, poz. 497, poz. 658 i poz. 803) Komisja Rewizyjna Rady Miejskiej w Złotowie, powołana uchwałą Nr II.5.2018 Rady Miejskiej w Złotowie z dnia 5 grudnia 2018 r. zmienioną uchwałą Nr V.35.2019 Rady Miejskiej w Złotowie z dnia 27 marca 2019 r. o zmianie uchwały Nr II.5.2018 w sprawie powołania Komisji Rewizyjnej Rady Miejskiej w Złotowie, w składzie:

1. Roman Głyżewski – Przewodniczący Komisji,
2. Henryk Golla – Zastępca Przewodniczącego,
3. Janusz Justyna – Członek

uchwała, co następuje:

§ 1.1. Opiniuje pozytywnie wykonanie budżetu Gminy Miasto Złotów za rok 2022.

2. Opinia o wykonaniu stanowi załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wnioskuje o udzielenie absolutorium Burmistrzowi Miasta Złotowa za rok 2022.

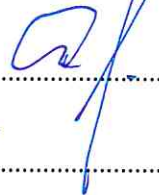
§ 3. Przekazanie uchwały Regionalnej Izbie Obrachunkowej w Poznaniu i Radzie Miejskiej w Złotowie powierza się Przewodniczącemu Rady Miejskiej.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

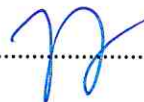
Roman Głyżewski

Henryk Golla

Janusz Justyna

Opinia
Komisji Rewizyjnej Rady Miejskiej w Złotowie
o wykonaniu budżetu Gminy Miasto Złotów za rok 2022

Działając na podstawie art. 270 ust. 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (tekst jednolity Dz. U. z 2022 r. poz. 1634 ze zm. z 2022 roku; poz. 2414 z 2023 roku; poz. 412, poz. 497, poz. 658 i poz. 803) oraz art. 18a ust. 3 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz. U. z 2023 r. poz. 40 ze zmianą z 2023 roku poz. 572), Komisja Rewizyjna rozpatrzyła sprawozdanie finansowe, sprawozdanie z wykonania budżetu wraz z opinią Regionalnej Izby Obrachunkowej w Poznaniu o tym sprawozdaniu oraz informację o stanie mienia komunalnego wg stanu na dzień 31 grudnia 2022 roku. Na tej podstawie Komisja Rewizyjna przedstawia następujące stanowisko:

I. Sprawozdanie finansowe

1.1. Sprawozdanie finansowe za rok 2022 zawiera:

- 1.1.1. Bilans z wykonania budżetu Gminy Miasto Złotów, który po stronie aktywów i pasywów wykazuje kwotę 26.047.979,34 zł. Jest w nim zawarta informacja o posiadanych środkach pieniężnych w wysokości 25.952.597,28 zł, należnościach od budżetów w wysokości 8.037,00 zł i innych należnościach w wysokości 87.345,06 zł
 - 1.1.2. Po stronie pasywów budżet zawiera informację o zobowiązaniach finansowych Gminy w wysokości 1.723.006,44 zł, aktywach netto budżetu w wysokości 22.921.922,90 zł oraz rozliczeniach międzyokresowych w wysokości 1.403.050,00 zł.
 - 1.1.3. Bilans jednostki budżetowej, który po stronie aktywów i pasywów wykazuje kwotę 163.448.337,46 zł. Jest to sprawozdanie łączne jednostek budżetowych Gminy: jedenastu jednostek budżetowych (w tym Urzędu Miejskiego w Złotowie) oraz jednego zakładu budżetowego.
 - 1.1.4. Rachunek zysków i strat jednostki, który wykazuje łączny zysk jednostek budżetowych w wysokości 18.055.550,17 zł.
 - 1.1.5. Zestawienie zmian w funduszu jednostki – sprawozdanie łączne jednostek budżetowych, które wykazuje wysokość funduszu na koniec roku w wysokości 155.740.289,67 zł.
- 1.2. Komisja Rewizyjna skonfrontowała dane zawarte w sprawozdaniu finansowym z danymi

zawartymi w sprawozdaniu z wykonania budżetu oraz z zapisami księgowymi (wydruk obrotów i sald kont syntetycznych budżetu) i stwierdza, że nie ma w nich rozbieżności. Sprawozdanie finansowe w sposób jasny i rzetelny odzwierciedla stan finansów Gminy Miasto Złotów.

2. Wykonanie budżetu

2.1. Budżet Gminy Miasto Złotów na rok 2022 został uchwalony w dniu 31 stycznia 2022 r. (uchwała nr XXXIX.286.2022) zakładał:

- uzyskanie dochodów w kwocie	91 733 725,00 zł,
- realizacja wydatków na poziomie	104 715 175,00 zł,
- pozyskanie przychodów w kwocie	13 981 450,00 zł,
- realizacja rozchodów na poziomie	1 000 000,00 zł.

Różnica między planem dochodów a planem wydatków wynosiła 12 981 450,00 zł i stanowiła planowany deficyt budżetu Gminy Miasto Złotów na 2022 rok. Planowana na 2022 rok wartość przychodów stanowiła źródło pokrycia powstałego deficytu, a w pozostałej części została przeznaczona na rozchody /spłata rat kredytowych/.

2.2. Kwota długu na koniec 2022 roku wyniosła 1 641 671,50 zł. Oznacza to, że w stosunku do wartości planowanych kwota zadłużenia na koniec roku nie uległa zmianie. W kwocie długu Gminy Miasto Złotów na koniec 2022 roku uwzględnia się kredyt długoterminowy zaciągnięty w Spółdzielczym Banku Ludowym w Złotowie w wysokości 1 641 671,50 zł /co stanowi 1,61 % wykonanych dochodów/.

2.3. W trakcie wykonywania budżetu zarówno Rada Miejska w Złotowie jak i Burmistrz Miasta Złotowa dokonali w roku 2022 zmian w planie dochodów, wydatków oraz przychodów i rozchodów, które zawarte zostały dokonane:

- 12 uchwałami Rady Miejskiej w Złotowie,
- 21 zarządzeniami Burmistrza Miasta Złotowa.

W wyniku wprowadzonych zmian w ciągu roku 2022:

- plan dochodów wzrósł o 9 284 477,45 zł,
- plan wydatków wzrósł o 5 671 330,21 zł,
- plan przychodów zmalał o 3 613 147,24 zł,
- plan rozchodów nie uległ zmianie.

Na dzień 31 grudnia 2022 roku budżet Gminy Miasto Złotów zamknął się planowanym deficytem budżetowym w kwocie 9 368 302,76 zł.

Po dokonaniu powyższych zmian ostateczny budżet Gminy na 31 grudnia 2022 roku został zaplanowany następująco:

- dochody ogółem 101 018 202,45 zł,
- wydatki ogółem 110 386 505,21 zł,
- wynik finansowy /budżetu - 9 368 302,76 zł.

2.4. Wykonanie budżetu w roku 2022 przedstawia się następująco:

L.p.	Wyszczególnienie	Plan w zł	Wykonanie w zł	Realizacja planu w %
1.	Dochody	101 018 202,45	101 813 140,42	100,79%
	- bieżące	94 285 274,36	95 508 529,95	101,30%
	- majątkowe	6 732 928,09	6 304 610,47	93,64%
2.	Wydatki	110 386 505,21	98 124 365,38	88,89%
	- bieżące	94 249 751,36	88 246 119,73	93,63%
	- majątkowe	16 136 753,85	9 878 245,65	61,22%
	Wynik Finansowy / BUDŻETU/	- 9 368 302,76	3 688 775,04	-
	Wynik operacyjny	35 523,00	7 262 410,22	-

1. Budżet Gminy Miasto Złotów za 2022 rok został wykonany z nadwyżką budżetową wynoszącą 3 688 775,04 zł przy planowanym deficycie 9 368 302,76 zł.
2. W roku sprawozdawczym Gminy Miasto Złotów dysponowała nadwyżką z lat ubiegłych pomniejszoną o niewykorzystane środki pieniężne w kwocie 19 026 871,49 zł, która została zaangażowana w budżecie roku 2022 w kwocie 7 520 354,89 zł.
3. Niewykorzystanymi środkami pieniężnymi, o których mowa w ustawie o finansach publicznych w kwocie 206 276,37 zł, które zostały w całości zaangażowane w budżecie roku 2022.
4. Wolne środki w kwocie 2 641 671,50 zł zostały zaangażowane w budżecie Gminy Miasto Złotów w roku 2022.
5. Ze sprawozdania Rb-28S z wykonania planu wydatków budżetowych za okres od 1 stycznia 2022 r. do 31 grudnia 2022 r. wynika, że na koniec roku 2022 zobowiązania niewymagalne wynosiły 3 164 564,83 zł. Zobowiązania wymagalne nie wystąpiły.

Komisja stwierdziła po rozpatrzeniu sprawozdania z wykonania budżetu za rok 2022 że zarówno dochody jak i wydatki zostały wykonane prawidłowo. Planowane dochody zostały przekroczone o 0,79 %, natomiast wydatki zostały wykonane poniżej kwot planowanych o

11,11% / niski poziom wydatków ogółem spowodowany był znacznym spadkiem wydatków majątkowych /.

Sprawozdanie z wykonania budżetu Gminy Miasto Złotów za 2022 rok zostało opracowane przez Panią Skarbnik w sposób profesjonalny i czytelny ujmując wszystkie elementy zagadnień budżetowych w części opisowej i tabelarycznej. Materiały dodatkowo poszerzono o zagadnienia analityczno- porównawcze w ramach wykresów i diagramów w trzech latach 2020, 2021 i 2022 oraz wykonania dochodów i wydatków według źródeł i grup. Ponadto w informacji o kształtowaniu się WPF w 2022 roku ujęto szczegółowo stopień zaawansowania realizacji zadań wieloletnich Gminy Miasto Złotów od 2022 do 2027 roku.

Sprawozdanie z wykonania budżetu GM Złotów za 2022 rok wykazuje dobrą kondycję finansową miasta i dobrze rokuje w realizacji budżetu na rok 2023 / jeżeli nie nastąpią znaczne spadki w planowanych dochodach i wydatkach w kontekście obecnej wysokiej inflacji, sytuacji gospodarczej i społecznej /.

2.5. Sprawozdanie z wykonania budżetu Gminy Miasto Złotów za 2022 rok wraz z informacją o stanie mienia Jednostki i objaśnieniami przedłożone przez Burmistrza Miasta Złotowa zostało pozytywnie zaopiniowane Uchwałą Nr SO -13/0954/28/2023 Składu Orzekającego Regionalnej Izby Obrachunkowej w Poznaniu z dnia 3 kwietnia 2023 roku.

3. Informacja o stanie mienia komunalnego oraz inwentaryzacja jego składników za rok 2022 stan na 31 grudnia 2022 rok

Ewidencja nieruchomości i stan mienia gminnego przedstawia się następująco:

- Wartość ogółem środków trwałych	90 718,10 tys. zł
z tego:	
1) obiekty komunalne – budynki mieszkalne, niemieszkalne, budowle, obiekty przedszkolne i szkolne, ośrodki kultury, ośrodki sportu i rekreacji	
o wartości:	41 920, 0 tys. zł
2) urządzenia techniczne – oświetlenie, sieć sanitarna, oczyszczalnia ścieków, sieć ciepła, składowisko odpadów, nawierzchnie ulic	
o wartości:	48 798,10 tys. zł

Stan gruntów komunalnych na dzień 31 grudnia 2022 roku według sposobu zagospodarowania:

1) grunty tworzące zasób gruntów komunalnych	401,4 ha
2) grunty komunalne przekazane w użytkowanie wieczyste	28 ha
3) grunty Skarbu Państwa w wieczystym użytkowaniu Gminy Miasto Złotów	0,6 ha
RAZEM	430,0 ha

Do wyceny wartości gruntów przyjęto średnią cenę sprzedaży w roku 2022 która była na poziomie 145,00 zł/m² powierzchni tj. 1.450.000 zł/ha x 430,0 ha = 623.500.000,00 zł.

Na podstawie przedłożonych Komisji materiałów stwierdzono, że w okresie od 1 stycznia 2022r. do 31 grudnia 2022 r. Miasto Złotów dokonało następujących transakcji w obrocie nieruchomościami:

1) sprzedaż lokali mieszkalnych na rzecz najemców	18
2) sprzedaż lokali mieszkalnych <i>tryb przetargowy</i>	1
3) sprzedaż działek w przetargach	2
4) zamiana gruntu	1
5) powiększenie siedliska	5
6) ustanowienie odpłatnej służebności na gruncie GM Złotów	9
7) zakup nieruchomości do zasobu GM Złotów	9
8) aport i przeniesienie własności na rzecz ZTBS	1
9) sprzedaż na rzecz użytkownika wieczystego	1

W sporządzonej informacji przedstawiono dane o dochodach uzyskanych w 2022 roku z tytułu wykonywania prawa własności i innych praw majątkowych oraz z wykonywania posiadania.

Wykaz lokat, obligacji oraz udziałów Gminy Miasto Złotów – stan na 31 grudnia 2022 rok

a. Udziały w spółkach - 36 703,5 tys. zł.

Wzrost udziałów w spółkach nastąpił wskutek podwyższenia kapitału zakładowego przez GM. Złotów w Złotowskim Towarzystwie Budownictwa Społecznego sp z o.o. w Złotowie w kwocie 2 395 938,68 zł.

Inwentaryzacja roczna mienia będącego własnością Urzędu Miasta Złotów za rok 2022 (pełna) została przeprowadzona na podstawie Zarządzenia nr 213.2022 z 7.10.2022 r. oraz Zarządzeniem Burmistrza nr 253.2922 z 23.11.2022 r. w sprawie zmian Zarządzenia nr 213.2022. Sprawdzone procedury postępowania oraz przeanalizowano aktualną informację dot. stanu mienia za 2022rok wg danych na 31 grudnia 2022 r. Wnioski końcowe sporządzone przez Komisję Inwentaryzacyjną zostały poddane analizie przez Komisję Rewizyjną Rady Miejskiej w Złotowie. Inwentaryzacja roczna została przeprowadzona zgodnie z wymogami i wytycznymi.

4. Realizacja zadań Komisji Rewizyjnej Rady Miejskiej w Złotowie w ramach wypracowania stanowiska dotyczącego procedury ws. Absolutorium dla Burmistrza Miasta Złotowa za rok 2022.

Komisja Rewizyjna opracowała harmonogram prac dotyczących procedury absolutoryjnej dla Burmistrza Miasta Złotowa za rok 2022. W trakcie posiedzeń realizowane były następujące zagadnienia:

1. 15 lutego 2023 r. - Inauguracja procedury absolutoryjnej, sprawy organizacyjne w tym ustalenie harmonogramu prac Komisji Rewizyjnej Rady Miejskiej w Złotowie.
2. 22 i 27 lutego 2023 r. - Kontrola wybranych przeprowadzonych przetargów i realizacji inwestycji.
3. 9 marca 2023 r. - Analiza wykonania dochodów, windykacji zaległości, mandaty, opłaty targowe i parkometry.
4. 13 marca 2023 r. - Analiza wyników kontroli /zewnętrznych i wewnętrznych/.
5. 20 marca 2023 r. - Analiza dochodów ze sprzedaży mienia oraz kontrola sprzedaży nieruchomości.
6. 27 marca 2023 r. - Analiza wydatków na promocję miasta Złotowa oraz analiza rejestru skarg mieszkańców.
7. 3 kwietnia 2023 r. - Ewidencja nieruchomości i stanu mienia gminnego inwentaryzacja mienia w Urzędzie Miejskim Złotowa.
8. 18 kwietnia 2023 r. - Analiza stopnia realizacji Budżetu oraz Wieloletniej Prognozy Finansowej, zawartym w sprawozdaniu rocznym z wykonania budżetu GM Złotów za rok 2022 / Załącznik nr 1 do Zarządzenia nr 71.2023 Burmistrza Miasta Złotowa z dnia 22 marca 2023 r.
9. 24 kwietnia 2023 r. - Zapoznanie się z Uchwałą Nr SO-13/0954/28/2023 Składu Orzekającego Regionalnej Izby Obrachunkowej w Poznaniu z dnia 2 kwietnia 2023 r. w sprawie wyrażenia opinii o sprawozdaniu z wykonania budżetu GM Złotów za 2022 rok wraz z informacją o stanie mienia jednostek jednostki samorządu terytorialnego.

10. 8 maja 2023 r. - Zapytania członków Komisji Rewizyjnej do Burmistrza Miasta Złotowa oraz Skarbnika GM Złotów wynikających z badanych materiałów dot. procedury absolutoryjnej za rok 2022. / pytania i odpowiedzi opracowane zostały na piśmie/.

11. 15, 22 i 23 maja 2023 r. - Opracowanie Uchwały Komisji Rewizyjnej Rady Miejskiej w Złotowie wraz z załącznikiem do Uchwały nr 1.2023 - opinia o wykonaniu Budżetu Gminy Miasto Złotów za 2022 r. wraz z absolutorium dla Burmistrza Miasta Złotowa, wniosek w sprawie absolutorium podlega zaopiniowaniu przez Regionalną Izbę Obrachunkową. Uchwała wraz z Załącznikiem *opinia* została przekazana Przewodniczącemu Rady Miejskiej w Złotowie.

Z poszczególnych posiedzeń Komisji Rewizyjnej RM w Złotowie sporządzono protokoły w których opisano sprawdzaną tematykę dotyczącą procedury absolutoryjnej dla Burmistrza Miasta za 2022 rok / pełna dokumentacja znajduje się w Biurze Rady Miejskiej w Złotowie /.

W trakcie analizowania w/w zagadnień w ramach prac Komisji Rewizyjnej Rady Miejskiej w Złotowie dotyczących procedury absolutoryjnej dla Burmistrza Miasta Złotowa za rok 2022 wypracowano następujące uwagi i wnioski końcowe:

a. Brak konstruktywnej merytorycznej współpracy w zakresie uchwalania budżetu GM Złotów na rok 2022 pomiędzy Burmistrzem i Radą Miejską spowodował znaczne opóźnienia w zakresie uchwalenia budżetu – 31 stycznia 2022 roku, Wieloletniej Prognozy Finansowej – 22 marca 2022 roku.

b. W roku 2022 odnotowano niską realizację zaplanowanych wydatków majątkowych, które po dokonanych zmianach wykonano w 61,22% .

Zestaw inwestycji budżetowych zaplanowanych na 2022 rok / realizacja nadzorowana przez Referat Gospodarki Przestrzennej i Komunalnej Urzędu Miasta w Złotowie:

- Ogółem 41 zadań
- Zrealizowano 12 zadań / 29,3% planu z 2022 roku/
- W trakcie realizacji 29 zadań

c. W trakcie analizy realizacji inwestycji związanej z przebudową drogi gminnej / ul Zamkowa / stwierdzono brak odpowiednich wcześniejszych działań w ramach pełnego przygotowania infrastruktury drogowej w tym konieczności obniżenia sieci gazowej. Spowodowało to znaczne przedłużenie terminu realizacji zadania z 330 dni do 440 dni.

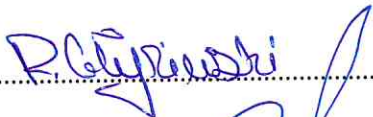
d. W okresie trzech lat w ramach zaplanowanych wydatków inwestycyjnych nie zrealizowano zadania dotyczącego - Opracowanie dokumentacji na budowę ścieżki pieszo-rowerowej od Zagrody Krajeńskiej do m. Błękwit . Aktualnie dokumentację opracowuje WZDW w Poznaniu.

e. W ramach opracowanych materiałów błędnie podano stan gruntów komunalnych na dzień 31 grudnia 2022 roku według sposobu zagospodarowania.

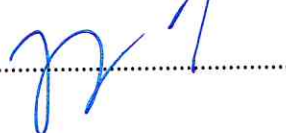
W ocenie Komisji Rewizyjnej Rady Miejskiej w Złotowie, przedłożone sprawozdanie z wykonania budżetu za 2022 r. spełnia aktualne wymogi określone w przepisach prawnych. Na podstawie art. 18a ust. 3 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz. U. z 2023 r. poz. 40 ze zmianą z 2023 roku poz. 572) oraz w oparciu o przedstawioną w/w opinię **Komisja Rewizyjna występuje z wnioskiem do Rady Miejskiej w Złotowie o udzielenie absolutorium Burmistrzowi Miasta Złotów za rok 2022.**

Komisja Rewizyjna Rady Miejskiej w Złotowie trzema głosami „za” /jednogłośnie/ podjęła Uchwałę Nr 1.2023 w sprawie opinii o wykonaniu budżetu Gminy Miasto Złotów za rok 2022 wraz z wnioskiem do Rady Miejskiej w Złotowie w sprawie absolutorium dla Burmistrza Miasta Złotów za rok 2022.

Podpisy członków Komisji Rewizyjnej:

Roman Głyżewski

Henryk Golla

Janusz Justyna

Złotów, 23 maja 2023 r.